

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dvb. IV. Qua ratione princeps teneatur examinare causam belli, ac
iudicare an iusta sit antequam id indicat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

D V B I V M IV.

Qua ratione princeps teneatur examinare causam belli, ac iudicare an iusta sit antequam id indicat?

65 **N**ota Primò, in hoc examine duplex posse incidere dubiù. Primò, utrùm res, de qua controuertitur, sit huius an illius principis, siue an huic vel illi aliquid debeatur; aut etiam an is, qui dicitur alteri intulisse iniuriam, eam verè intulerit. Secundò, utrùm in his circumstantijs re sufficienter examinata huic vel illi liceat inferre bellum. Prius dubium est speculatiuum, secundum practicum, & eius resolutio exsolutione prioris petenda est.

66 **N**ota Secundò, quando agitur eiusmodi aliqua controuersia inter duos supremos principes (idem dicendum de duabus liberis rebus publicis) utrùmque in ea diiudicanda obtinere locum iudicis; ac consequenter in eo munere exequendo, teneri omnes iusti iudicis partes explere. Quando igitur inter eos controuertitur, utrius hæc aut illa res sit, aut utrùm tali hoc illud ius competat; tenetur uterque rem seposito omni inordinato affectu examinare, adhibitis viris prudentibus & bonæ conscientia, qui credantur statum causæ bene intelligere, & de ea liberè & sine respectu personarum, pro veritate iudicaturi. Item quando utraque pars in sententijs discrepat, tenentur sibi mutuo suas rationes proponere, mutuasque super ijs responsiones audire ac perpendere: alioqui iustitia causæ bene examinari non potest. Quod si his factis clarè appareat utrius illa res sit, aut utri illud ius competat, hæc huic simpliciter adiudicanda sunt. Quod si res utrique parti appareat dubia, nec speretur veritatem posse certius inueniri, si alteruter rem illam aut ius bona fide inceperit possidere, tunc illi integrè adiudicanda sunt; ut patet ex dictis nu. 43. Quod si neuter illa inceperit bona fide possidere, tunc inter eos diuidenda sunt: aut si diuidi nequeat, vnus debet totam rem totum ius sibi accipere, & alteri in alijs rebus dare dimidium pretij, quo illa res aut ius æstimatur; idque prout vel sponte vel sorte inter eos conuenierit. Quod si alterutra pars in hoc casu nolit eiusmodi iudicio acquiescere; altera ei iuste bellum infert.

67 **E**t hæc tenus dicta per se clara sunt, & omnes Doctores in ijs conueniunt. hoc solum notandum est in eiusmodi iudicio ferendo, præsertim in ordine ad inferendum bellum, non esse procedendum ex scientia merè priuata; sed solum ex ijs, quæ iuridicè allata & probata sunt, ut ostendi supra n. 43. & 49.

68 **Lorca.** Lorca tamen 2.2. qu. 40. disp. 53. nu. 4. mouet hic aliquod dubium, quando utraque pars probabiliter probat rem controuersam esse suam, ac neutra eam possidet; quia tunc utraque pars videtur licitè sibi eam rem adiudicare sequendò probabilem sententiam, scilicet eam esse suam. Probat, quia in causis priuatis quando ius utriusque partis est verè probabile, iudex

potest eam adiudicare utri voluerit: ergo cum dicti principes in ea causa sint iudices, uterque eam poterit sibi adiudicare, ac etiam bello vindicare. Ipse autem negat consequentiam, docetque eam rem inter eos principes diuidendam esse, ac si ius utriusque esset dubium; quia ob grauia incommoda quæ ex bellis sequuntur, aliter in ijs est procedendum, quàm in causis priuatis.

Sed posita veritate antecedentis, hinc ut summum sequeretur, tales ex caritate teneri ad eiusmodi compositionem, aliàs loquendo de iustitia, non video cur illa consequentia non sit bona.

Respondeo igitur negando antecedens: nam, ut ostendi fuscò tomo 2. de Sacram. disp. 34. nu. 91. & seqq. multò verius est iudices in eo casu teneri eam rem inter discēptantes diuidere, quia utraque pars habet ad eam rem æquale ius, quod illi neutri possunt demere, aut alteri maius concedere, quàm habeat.

Addit Lorca supra, quando agitur de iniuria, quàm vna pars ab altera sibi illatam dicit, si utrimque probabile sit, tam hanc illi verè iniuriam intulisse, quàm non intulisse, sed iure fecisse quæ fecit, tunc arbitrorum iudicio compositionem esse faciendam, ita scilicet ut iniuria, quæ dicitur illata, ex parte reparetur. Sed verius credo hic nulla opus esse reparatione, quando is qui dicitur iniuriam intulisse, nullo modo inde factus est ditior, quia, ut dicitur regula 11. Iuris in 6. Cum sunt partium iura obscura, res est potius fauendum, quàm auctori: atqui in dicto casu iura partium sunt obscura, quia non liquet utrum reus verè iniuriam alteri intulerit: ergo ei fauendum est, ac ab omni alterius actione absolendus est.

Quod si post eiusmodi examen varient utriusque partis iudicia, & uterque iudex suum ius esse omnino certum, idque inuincibiliter sibi persuadeat, communiter Doctores asserunt, utrumque posse pro se sententiam ferre, atque ita bellum erit ex utraque parte formaliter iustum; quamuis ex vna parte sit futurum iniustum materialiter. Quia utraque pars in hac causa est supremus iudex, nec tenetur eam alterius alicuius iudicio aut arbitrio deferre. Vide Molinam supra disp. 103. §. Quando inter. Viñam. 2.2. disp. 3. sub finem.

Bene tamen ibidem notat Molina Primò, hoc solum habere locum quando utraque pars ita sibi videtur certa de suo iure, ut simul certò putet alteram partem nullo probabili niti fundamento, adeò ut meritò credat eam mala fide procedere, atque ita formaliter sibi esse iniuriam; aut si bona fide procedat, id provenire ex ingenti stupiditate ac rerum omniumque iuris incertitia, quæ sibi nō autem alijs debet obesse. Sed hoc vltimum rarò inter gentes cultas potest habere locum.

Vnde infert, quando in dicto casu utraque pars credit alteram bona fide procedere, eamque non esse tam hebetem, ac rerum omnium ignaram, ut nihil eius iudicio tribuendum sit, utramque debere sibi persuadere posse contingere se non minùs in ea re posse decipi, quàm illam;

illam; atque ita eas teneri aut inter se componere ac si utriusque causa esset probabilis, aut arbitros neutri parti suspectos admittere.

72 Notat Secundò, quando ex eiusmodi Christianorum bellis timerentur graua aliqua extraordinaria mala, praesertim quae toti Christianismo immineret, ut si ea ratione multum crescerent haereses, aut vires hostium fidei augerentur, & fidelium minuerentur, atque ita hi fierent impotentes illis resistere; eos principes tunc obligandos ut inter se componerent, & potius iure suo ex parte cederent quam religionem Christianam eiusmodi periculis exponerent. Additque Pontificem eo casu posse eos ad id censuris compellere.

73 Quidam circumstantia bellum alias iustum reddunt illicitum.

Nota demum sapè posse contingere ut sit iusta causa inferendi bellum, & hoc tamen sit illicitum. Primò, quando aut nulla aut exigua est spes victoriae obtinendae; tunc enim princeps bellum indicens suis inferret iniuriam eos praesentissimis grauissimisque exponendo periculis, sine sufficiente necessitate, aut spe utilitatis.

Secundò, quando ex eiusmodi bello grauissima religioni Christianae imminerent pericula: iuxta dicta nu. 72. Quia tunc amor religionis & caritas debita bono communi, eiusmodi principem obligarent, ut ad vitandum grauius malum commune patienter ferret damnum aliquod proprium.

D V B I V M V.

Utrum liceat militare in bello de cuius iustitia dubitatur; aut nullo de hac examine praesumpto?

74 Quidam hinc sunt certa, quaedam dubia. Doctores enim communiter asserunt Primò, tam principem, quam eius consiliarios, quorum est de indicendo bello dicere sententiam, iniuste id indicere aut sine debito cause examine iuxta dicta dub. praecedenti, aut quoties de iustitia cause dubitant. quae ex ibidem dictis discerni debent. Quare si id fecerint tenentur reparare omnia damna inde secuta, non solum hostibus, sed etiam suis ciuibus; quia utriusque in eo fuerunt iniurijs. Secundò, subditum qui non debet de bello indicendo sententiam dicere, licet sine ullo cause examine in eo militare; quia hoc ad eum non spectat, sed potest suum iudicium subijcere iudicio sui principis & consiliariorum, quamdiu nulla occurrit ei ratio, cur merito dubitet an bellum sit iustum. Statim autem atque aliqua eiusmodi causa occurrerit, tenetur aut bello abstinere, aut de iustitia eius inquirere consulendo virosea in re peritos & bonae conscientiae, quorum auctoritatem sequi potest. vide Valentiam tom. 3. disp. 3. q. 16. puncto 2. Vasquez 1.2. disp. 66. c. 9. Gabrielem in 4. dist. 15. q. 4. concl. 4. Molinam de Iustitia tract. 2. disp. 113. Lorcam 1.2. sect. 3. disp. 53.

75 Quid subditis agendum.

Valentia. Vasquez. Gabriel. Molina. Lorca.

76 Causa iusta dubitandi de iustitia belli.

Videtur autem esse causa sufficiens dubitandi, quando aut nulla aut saltem parum probabilis apparet, aut publice circumfertur causa belli, praesertim si princeps sciatur esse laxa con-

scientiae & parum curare qua ratione aliena occupet, suasque opes amplifiet, aut iniurias vlciscatur. Quia in hoc casu subditus non potest prudenter presumere suum principem non suscepturum bellum iniustum. Haec autem maxime habent locum quando eiusmodi bello iuantur haeretici alijque infideles contra Catholicos: debemus enim omnino praesumere iustitiam ab his stare, donec clare appareat contrarium.

Quòd si post eiusmodi examen causa deprehendatur iusta, clarum est tam subditum quam externum licet militare: si verò deprehendatur iniusta, patet neque hunc neque illum in eo bello militare posse.

Sin autem iustitia belli appareat dubia, nec possit certo cognosci an sit iusta causa nec ne, tunc ferè communiter docent subditum licet militare; subditos autem vocant etiam extraneos, qui iam antè inceperant sub eo principe stipendia mereri. Probat id Primò, auctoritate S. August. qui l. 22. contra Faustum c. 75. ait: Cum ergo vir iustus, si forte sub rege homine etiam sacrilego militet, rectè possit eo iubente bellare, cuius pacis ordinem seruans: tui quod iubetur, vel non esse contra Dei praeceptum certum est, vel virum sit certum non est. Ita ut forte a se reum regem faciat iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendas ordo seruendi. Vbi aperte docet, subditum iubente rege licet bellare quoties constat causam belli esse iniquam: atqui quoties de eo dubitatur, hoc non constare; ergo ille tunc licet bellare.

Probat Secundò, ratione quam etiam innuat ibidem S. August. quia scilicet subditus in dubio an res sit licita tenetur parere Superiorem, ne huic alijs faciat iniuriam ei non parendo, atque ita spoliando eum iure quod legitime possidet: quo possessor in dubio non est spoliandus.

Multi verò secuti Siluestrum v. Bellum, 1. q. 9. concl. 2. & 3. & Caietan. ibidem §. Secundo. loc. Siluester. Caietan. cùs putant dicendum de non subdito, aiunt: quæ hunc numquam posse principi non suo offerre suam operam ad militandum, nisi prius causam belli examinauerit, ac de eius iustitia ei aliquo modo constet; atque adeò quando hæc est dubia, docent ipsum non posse militare; quia hic non excusatur ratione obedientiae.

Vasquez verò 1.2. disp. 66. cap. 9. sub finem. Lorca 2.2. sect. 3. disp. 53. nu. 7. & alij non agnoscunt hinc discrimen inter subditum & non subditum, docentque Primò, neutrum posse militare quando omnibus spectatis dubitat de belli iustitia; quia in dubijs tutior pars est eligenda. Secundò, fieri posse ut uterque dubitet de iustitia belli, si eam solum spectet ex causis intrinsecis sibi notis; & simul tamen omnino sibi persuaadeat id esse iustum propter auctoritatem principis & consiliariorum eius, qui id tale esse decernunt; quorum auctoritatem tamquam virorum prudentium & bonae conscientiae militaturi sequi possunt, quoad ijs de contrario non constat. praesertim cum facile possint credere principem habere multas iustas belli causas, quas ipsi ignorant, quasque ipse aperire alijs nec vult nec tenetur: atque ita ob